

Pawilon
Czterech
Kopuł

**Pawilon Czterech Kopuł
Muzeum Sztuki Współczesnej
Oddział Muzeum Narodowego
we Wrocławiu zaprasza na wystawę**

„Maria Pinińska-Bereś”

7 lipca – 13 października 2024

Kuratorzy wystawy:

**Heike Munder, Jarosław Suchan,
Małgorzata Micuła (MNWr)**

Pierwsza od ponad dwudziestu lat wielka monograficzna wystawa słynnej artystki współczesnej. Maria Pinińska-Bereś (1931–1999) uznawana jest za jedną z najbardziej wyjątkowych postaci polskiej sztuki XX w. Jej twórczość eksplorowała sferę kobiecości i kobiecego erotyzmu, ich społeczno-polityczne uwikłania, a także relacje ze światem natury. Na wystawie pokazany zostanie szeroki wybór prac powstałych od lat 50. do końca minionego stulecia, w tym najważniejsze rzeźby i performanse. W Pawilonie Czterech Kopuł to już kolejna retrospektywna ekspozycja, której bohaterką jest znakomita polska artystka.

Maria Pinińska-Bereś studiowała na Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, gdzie kształciła się w pracowni jednego z najważniejszych polskich rzeźbiarzy współczesnych – Xawerego Dunikowskiego. Artystka, przez lata pozostająca w cieniu swojego męża Jerzego Beresia, uznanego rzeźbiarza i performerą, zaczyna obecnie zdobywać należne jej uznanie.

Wczesne prace Pinińskiej-Bereś z lat 50. XX w. to rzeźby reprezentujące popularny wówczas nurt figuralny. Tworząc je, sięgała przede wszystkim po gips, cement i żelazo. Z czasem jej sztuka stała się bardziej abstrakcyjna pod względem formy, a artystka coraz odważniej sięgała po nietradycyjne materiały rzeźbiarskie. Począwszy od lat 60. solidne tworzywa najpierw zestawiała, a następnie zastępowała lżejszymi i „kobiecy”, takimi jak kołdry, derki, tkaniny i *papier mâché*.

Widzowie zobaczą znaczące prace z tego okresu. Wśród nich cementową „Rotundę z wotami” (1961), której postument artystka okryła kołderką, czy kolejne masywne rzeźby z serii „Rotundy” (1960–1963), w których już całkowicie zrezygnowała z cokołu, zastępując go poduszkami lub pikowanymi kołdrami kładzionymi bezpośrednio na ziemi pod ciężkimi obiektami. Tymi zabiegami Maria Pinińska-Bereś dokonała celowego udomowienia rzeźbiarskiej bryły, która sprowadzona na ziemię i osadzona na miękkiej tkaninie stała się elementem bliskim widza. Ponadto serią „Rotundy” wykreowała dobitny obraz statusu kobiety w patriarchalnej kulturze, która z jednej strony wynosi kobiecość na ołtarze, jednocześnie wtłaczając ją w narzucone schematy płciowe.

Na wystawie nie zabraknie prac z najśłynniejszej serii „Gorsety” (1965–1967). Lekkie rzeźby artystka wykonywała z masy papierowej, drewna oraz tkanin ze sznureczkami i sprzączkami. Prace podwieszała

7.07 –
13.10.2024

pod sufitem lub ustawiała jak część umeblowania. Wykorzystując w „Gorsetach” *papier mâché*, delikatne materiały oraz domową technikę niewymagającą rzeźbiarskiego zaplecza, Pinińska-Bereś po raz kolejny skierowała skojarzenia widza na sferę codzienności.

W twórczości Marii Pinińskiej-Bereś charakterystyczne są również biomorficzne kształty przywołujące kobiecą, męską i androgeiczną seksualność. Miękkie struktury i zmysłowe formy wzmacniała kolorem różowym, który stał się znakiem rozpoznawczym artystki. Wątki kobiecej erotyki i poszukiwania dróg do jej wyzwolenia znacząco zdominowały sztukę Pinińskiej-Bereś na długie lata, co znajduje odbicie m.in. w pokazywanych na wystawie pracach z cyklu „Psychomebelki” (1969–1975). Widzowie zobaczą najważniejsze z nich, m.in. „Maszynkę miłości” i „Parawan”. Zapoczątkowana na przełomie lat 60. i 70. seria była pierwszą, w której artystka w brawurowy sposób przedstawiała nagie kobiece ciało oraz problematyzowała kobiecą seksualność i potrzebę doświadczania rozkoszy.

Maria Pinińska-Bereś przywiązywała wielką wagę do performansów, które stanowiły przestrzeń dla publicznej ekspresji unikatowej kobiecej wrażliwości. Z tego względu na wystawie nie mogło zabraknąć nagrań filmowych i dokumentacji zdjęciowych z jej najważniejszych działań performatywnych takich jak „Modlitwa o deszcz” (1977), „Sztandar autorski” (1979), „Pranie I” (1980) czy „Tylko miotła” (1984). Pokazane zostaną także pojawiające się w nich rekwizyty, w tym różowy sztandar wykorzystany w identyfikacji wizualnej ekspozycji, a będący swoistym symbolem jej twórczości.

W akcjach performatywnych i interwencjach artystycznych Pinińska-Bereś manifestowała też głębokie przywiązanie do natury, która była dla artystki – jak sama mówiła – źródłem najbardziej intymnych doznań, czasami nawet bardziej intymnych niż zbliżenie cielesne. Postawa Pinińskiej-Bereś wobec przyrody była w najgłębszym tego słowa rozumieniu ekologiczna, nawet jeśli artystka wprost w swoich wypowiedziach do ekologii się nie odwoływała. Jej interwencje, których dokumentacje i rekwizyty będą prezentowane na wystawie, sprowadzały się na ogół do krótkotrwałych, ulotnych gestów zawsze przepełnionych czułością i szacunkiem wobec natury.

Prezentowane prace pochodzą z rodzinnej kolekcji Fundacji im. Marii Pinińskiej-Bereś i Jerzego Beresia, z kolekcji muzealnych – Muzeum Narodowego we Wrocławiu, Muzeum Narodowego w Krakowie oraz Muzeum Narodowego w Poznaniu, Muzeum Sztuki w Łodzi, Muzeum Sztuki Współczesnej MOCAK w Krakowie, Muzeum Śląskiego w Katowicach, Muzeum Ziemi Chełmskiej w Chełmie, Muzeum im. Jacka Malczewskiego w Radomiu oraz kolekcji prywatnych.

Wystawa zorganizowana we współpracy z Kunstmuseum den Haag w Hadze i Galerie für Zeitgenössische Kunst w Lipsku zaprezentowana zostanie też w innych muzeach europejskich. Ekspozycji towarzyszyć będzie katalog z tekstami wybitnych badaczek polskich i zagranicznych.

Jarosław Suchan, kurator wystawy:

Dzieła i gesty artystyczne Marii Pinińskiej-Bereś wymykają się łatwym i jednoznacznym kategoryzacjom. Są dosadne a zarazem przesiąknięte erotyzmem, subtelne i naładowane humorem, szczere, bezpośrednie a przy tym pełne (auto)ironii. Wyrażają złożoność doświadczenia egzystencjalnego artystki, która w specyficznych warunkach PRL-u, w okresie zimnej wojny, poszukiwała wyjścia z ciasnego gorsetu

społecznych ograniczeń i patriarchalnych modeli, równocześnie próbując zdefiniować własne miejsce – jako artystki – w świecie sztuki. Dziś Pinińska-Bereś postrzegana jest jako pionierka i stanowi inspirację dla kolejnych pokoleń artystek.

Heike Munder, kuratorka wystawy:

Marię Pinińską-Bereś podziwiam za jej upór w poszukiwaniu i anektowaniu kolejnych przestrzeni, w których mogłaby się urzeczywistniać kobieca wolność i autonomia. Dostrzegam go zwłaszcza w performansach, które artystka wykonywała od lat siedemdziesiątych. Podoba mi się też sposób, w jaki rzuciła wyzwanie społeczeństwu podporządkowanemu sztywnym, restrykcyjnym regułom. Myślę tu o przewrotnym i przenikniętym subtelnym humorem wykorzystaniu różu i bieli po to, by otwarcie manifestować kobiecą zmysłowość i prowadzić do jej akceptacji.

Małgorzata Micuła, kuratorka wystawy:

Maria Pinińska-Bereś była autorką co najmniej dwóch istotnych przewrotów we współczesnej sztuce polskiej i dlatego między innymi dziś uznaje się ją za jedną z najwybitniejszych artystek polskich XX w. Pierwszy przewrót dotyczył przeformułowania fundamentalnych zasad, na których stała nowoczesna rzeźba w Polsce w latach 50. minionego stulecia. Drugi – wprowadzenia do sztuki wrażliwości feministycznej, wyrażającej się w dziełach o silnym ładunku autorefleksyjnym, będących – jak mówiła artystka – sferą projekcji osobowości.

Piotr Oszczanowski, dyrektor Muzeum Narodowego we Wrocławiu:

We wnętrzach Pawilonu Czterech Kopuł Muzeum Sztuki Współczesnej Oddziału Muzeum Narodowego we Wrocławiu dzieła artystki odnajdują się znakomicie. Pozwalają nie tyle zrozumieć, co po prostu utwierdzić się w przekonaniu, iż Maria Pinińska-Bereś w pełni zasługuje na miano jednej z najwybitniejszych osobowości sztuki polskiej XX wieku.

Iwona Dorota Bięgos, kierowniczka Pawilonu Czterech Kopuł Muzeum Sztuki Współczesnej Oddziału Muzeum Narodowego we Wrocławiu:

Wystawa „Maria Pinińska-Bereś” doskonale wpisuje się w dotychczasowy program wystawienniczy Muzeum Sztuki Współczesnej w Pawilonie Czterech Kopuł. To już kolejna – po Małgolenie Abakanowicz, Ewie Kuryluk i Bożennie Biskupskiej – przekrojowa ekspozycja twórczości wybitnej polskiej artystki.

Twórczość Marii Pinińskiej-Bereś choć dobrze znana w Polsce, nie jest rozpoznawalna za granicą. Dlatego założeniem tej retrospektywy jest również pokazanie dorobku tej szczególnej artystki szerszemu gronu europejskich odbiorców. Służyć temu będą zarówno jej dalsze prezentacje w innych krajach, jak i katalog, w którym obok tekstów kuratorów: Heike Munder, Jarosława Suchana i Małgorzaty Micuły, opublikowane zostały eseje autorstwa Anke Kempkes, Klary Kemp-Welch oraz Agaty Jakubowskiej.

Patronat honorowy:

Hanna Wróblewska, Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Muzeum Narodowe we Wrocławiu jest instytucją kultury prowadzoną przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Mecenas
Muzeum Narodowego
we Wrocławiu

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Bank Polski

Maria Pinińska-Bereś (1931–1999) rzeźbiarka, performerka, autorka instalacji jest uznawana za jedną z pionierek sztuki feministycznej. W latach 1950–1956 studiowała na Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Dyplom z zakresu rzeźby obroniła pod kierunkiem Xawerego Dunikowskiego.

W pierwszym okresie twórczości tworzyła przede wszystkim prace figuralne w gipsie i metalu. W początku lat 60. XX w. rozpoczęła realizację cyklu „Rotundy” – ciężkich, betonowych rzeźb o zamkniętej, pełnej formie, które ustawiała bezpośrednio na ziemi. W tej serii zaczęła odchodzić od akademickich metod tworzenia i wprowadziła już elementy tekstylne, charakterystyczne dla jej twórczości.

Eksperymentowała z nietradycyjnymi materiałami i rozwiązaniami formalnymi, np. w serii „Gorsety”, które po latach uznała za formalny i ideowy przełom w swojej sztuce. Były to również pierwsze prace o lekkiej konstrukcji i feministycznej wrażliwości.

W kolejnej dekadzie zaczęła korzystać ze sklejk oraz tkaniny wypełnionej gąbką lub watą. W tym czasie powstał jeden z najlepiej rozpoznanych cykli „Psychomebelki”. Od połowy lat 70. Pinińska-Bereś rozszerzyła zainteresowania artystyczne o działania akcyjne, realizowane zwykle w naturze.

W 1979 roku artystka została członkinią II Grupy Krakowskiej, a jej realizacje kilkakrotnie pokazywano w Galerii Krzysztofory. Od początku lat 80. odnosiła się w swojej twórczości do bieżących spraw polityczno-społecznych. W połowie tej dekady Pinińska-Bereś zwróciła się ku bardziej rozbudowanym kompozycjom rzeźbiarskim, których forma była wynikiem doświadczeń performerskich w otwartej przestrzeni.

W latach 90. tworzyła rzeźby druciane, lekkie i ażurowe. Powstały m.in. „Infantka” oraz nieukończone „Bestiarium Infantki”, składające się z drucianych zwierząt-klatek.

Prace artystki znajdują się w kolekcjach muzealnych w Polsce i za granicą, m.in. w zbiorach Muzeów Narodowych w Krakowie, Wrocławiu, Poznaniu oraz Warszawie, Muzeum Sztuki w Łodzi, Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku, kolekcjach Galerii Zachęta, MOC AK Kraków, MSN Warszawa, Muzeum im. Jacka Malczewskiego w Radomiu, Muzeum Śląskim w Katowicach, Muzeum w Bochum, Muzeum Migros w Zürichu, Museum Jerke w Recklinghausen, Kulczyk Collection, a także w mniejszych kolekcjach publicznych i prywatnych.

Wybrane wydarzenia towarzyszące wystawie „Maria Pinińska-Bereś” | 7 lipca – 13 października 2024

—» Wykłady i spotkania

(wstęp wolny)

13.07, ś. 12:00

*Awantura o Venus – historia krakowskich
wystaw aktu kobiecego*
prowadzenie: Aleksandra Szwedo

20.07, ś. 12:00 [online]

*Z importu, podszeptu intuicji, po rewizji.
Polskie genealogie feminizmu*
prowadzenie: dr Joanna Sieracka

3.08, ś. 12:00

Maria Pinińska-Bereś: bunt w kolorze różowym
prowadzenie: Iwona Gońaj

17.08, ś. 14:00

Feministki? Sztuka Natalii LL i Ewy Partum
wykład w ramach cyklu „One. Historie Fotografek”
prowadzenie: Adam Pacholak

15.09, ś. 12:00

*Utracona (r)ewolucja?
O sztuce Marii Pinińskiej-Bereś*
prowadzenie: Małgorzata Micuła

21.09, ś. 14:30

*Maria Pinińska-Bereś. Moja mama –
awangardowa artystka*
prowadzenie: Bettina Bereś

28.09, ś. 12:00

*„Intymność zaangażowana”
w polskiej sztuce współczesnej*
prowadzenie: dr Ałata Iżykowska-Uszczyk

5.10, ś. 17:00

*Artystki a socjalistyczna rewolucja obyczajowa
(Maria Pinińska-Bereś, Jana Żelibská,
Ilona Keserü)*
prowadzenie: prof. Ałata Jakubowska

6.10, ś. 12:00

Maria Pinińska-Bereś: performanse, akcje, gesty
prowadzenie: Justyna Oleksy

12.10, ś. 18:00

Pinińska – moja artystyczna matka
prowadzenie: prof. Iwona Demko

—» Orowadzania kuratorskie

(wstęp z biletem, zapisy)

7.07, ś. 10:00 – prowadzenie: Jarosław Suchan

7.07, ś. 10:30 – guided tour in English/
oprowadzanie w j. angielskim /
led by/prowadzenie: Heike Munder

20.07, ś. 11:00, 8.09, ś. 17:00, 13.10, ś. 11:00

– prowadzenie: Małgorzata Micuła

—» Orowadzania „O czwartej pod Kopułami”

(wstęp z biletem na wystawę czasową)

26.07 (z audiodeskrypcją), **9.08, 23.08,**

30.08 (z audiodeskrypcją), **6.09,**

27.09 (z audiodeskrypcją), **4.10, 11.10** → ś. 16:00

—» Warsztaty dla dorosłych z cyklu

„Uszyj sobie rzeźbę” (bilety w cenie 10 zł, zapisy)

13.07, 14.09, 5.10 → ś. 13:00

prowadzenie: Barbara Przerwa

—» Warsztaty tańca intuicyjnego z cyklu „Co mnie porusza w sztuce współczesnej?”

(bilety w cenie 10 zł, zapisy)

13.07, 10.08, 14.09, 5.10 → ś. 18:00

prowadzenie: Barbara Przerwa

—» Warsztaty dla seniorów z cyklu

„Przystanek: Pawilon”

(bilety w cenie 10 zł / 3 zł z Wrocławską Kartą
Seniora, zapisy)

26.09, ś. 11:00 – prowadzenie: Justyna Oleksy

WYDARZENIA DOSTĘPNE

(wstęp z biletem specjalnym, zapisy)

—» Orowadzania z audiodeskrypcją

26.07, 30.08, 27.09 → ś. 16:00

—» Orowadzanie z tłumaczeniem na PJM

28.09, ś. 14:00

—» Warsztaty dla niewidomych

6.08, 3.09, 1.10 → ś. 14:00

—» Warsztaty sensoryczne

31.08, 28.09 → ś. 12:00

prowadzenie: Monika Ćma

—» „Sensual blind tour” – oprowadzanie w ramach warsztatów „Dotknij muzeum”

12.10, ś. 12:00

WARSZTATY DLA DZIECI

(wstęp z biletem w cenie 5 zł, zapisy)

6.08, ś. 11:00 – **Sny w kolorze różowym**

prowadzenie: dr Ałata Iżykowska-Uszczyk

29.09, ś. 11:00 – **Party-Tura**

prowadzenie: Maja Kwiecińska

29.09, ś. 13:00 – **Hej, a czyje jest to ubranko?**

prowadzenie: Maja Kwiecińska

5.10, ś. 14:00 – **Rzeźba z ubrań**

prowadzenie: dr Ałata Iżykowska-Uszczyk
(warsztaty integracyjne)